

334.54); també d'aigües termals, i àdhuc 'sala de banys' com en una poesia de l'*Anthologia*. De 'lloc de banys' passà a designar paratges i rodalies on abundaven els estanyols o estanys, en què se sol banyar la gent popular. Amb una aplicació toponímica, molt repetida en els països catalans, en la manera com això s'esdevingué també amb *Banyeres*, *Banyoles*, *Banyols*, *Banyuls*. I, en el fons, és el mateix que passà amb els mots *caldera*, *calder*, i anàlegs, traslladats als rodals on la gent pren banys, en grans bassals o estanyols, no pas termals però sí mantinguts en bon temps per l'emplaçament solà i abrigat: d'ons també nombrosos *Calders* i semblants.

Que la situació entre aigües estanyades, estanyols i llacunes era la dels encontorns del *Bages* rossellonès, és manifest, i per això es troben allí *Bages* i el seu diminutiu *Bajoles*, que veurem infra amb més docs., fins a ser-hi característica, diríem paradigmàtica; no gaire més al N. es troba *Pollestres*, on les superfícies aquoses es rebaixaven a aiguamoll (veg. més testimonis, en part comuns als dos llocs, en l'article que dedicarem a aquell nom, i la probable conseqüència etimològica; i veg., encara més, l'article *Avalri* de connexa gènesi semàntica).

Donem ací més testimonis documentals on es palesa l'acumulació d'aigües estanyades entorn d'aquest lloc (i que en part complementen la documentació precedent), 934: «villa *Baias* --- in stagno *Bajolas*» (Mor. v, 138); 959: «in villa *Bajas* vel termino --- pratis, pascuis et *stagnis* senglatim --- ipsam meam portionem de ipso *stagno* --- in ipsa --- ipso *stagno*» (Mor. ix, 71); i un del mateix any amb més estanys, ibid. ix, 79; 960: «in villa *Baias* --- silvis, garricis et *stagnis*, aquis aquarum» (Mor. ix, 121). També Ponsich (l. c.) cita el «*stagnum de Bagis*» a. 1204 i el «*stagnum Baiolas*» a. 928, i en el mateix any el *gradum de Baiolas* (*grau*, que en el delta del Llobregat designa el pas per on s'aboquen les aigües que sobreixen d'un estany, als enaiguaments més baixos).

Al voltant del «pegat de *Bages*» (I), abunden també, i abundaven encara més, en altre temps, les superfícies enaiguades, entorn dels paratges on conflueixen el Llobregat i el Cardener, després de llur curs deçà i del·là de l'*Arx* manresana, amb llurs freqüents desbordaments, que en aquell punt perduren molt, fins abans i després de les tongades de pluja: des del Pont de Cabrianes, fins al de Vilomara, i més o menys seguit, cap amunt fins a *Calders* (veg. supra), amb *Monistrol de Calders* i *Viladecavalls de Calders*, no sense passar per *Navarcles* (V. en aquest article).

És natural que des del triangle Pont de Vilomara-Calders-Santpedor-Manresa, que en constituïa el rovell d'ou, més poblat, el nom s'estengué ben d'hora a tota la comarca. Majorment pel constant i oposat emparellament del *Bages* amb el Berguedà: les dues comarques de Llobregat amunt, que hem constatat ja en els citats docs. de 1254 i 1409: («*Bagis* et *Birguidano*», «*Berguitani* --- *Bagiarum*»), les dues comarques sotmeses al «*Bajulo Minorise*» (1409). I és clar: l'oposició amb el Berguedà, no podia sinó reforçar i fins exage-

rar el caràcter estanyat de la comarca de baix.

Bajoles: contigu a *Bages*. Mor. dona dades *Bajolas* aa. 930, 1042 i 1136. Ponsich des de 822 a 1085. Un homònim «ancien village entre Perp. i Castell-Roselló, que Alart documenta 1089, 1254, 1305, 1380 i 1429 (*Bu. So. Agr. Pyr. Or.* xxi, 270; *Cart.* 100, *Priv.* 213, *RLR* vii, 479, i iv, 513); «casa de B.» la princ. dels Hospitalers ross., avui mas Anglada, 1 h. de Perp.: fi S. xii, Miret (*TemplH*, 47); *Bajoles* (*Cron.* Pere III, 169). Ponsich (48) el documenta de 1089 a 1395. Coincideix amb *Los Baiers* [bajés], nom d'una gorga en el Segre, sota La Clua, a Bassella (xviii, 46. 17-21).

En terres d'Oc, trobem repetida l'aplicació de *BAIAS* a topònims veïns de llocs de banys. Arran de l'Alvèrnia, en el S. v, Sidoni Apollinar anomenava *Calentes Baias*, la grossa vila dita avui *Chaudes-Aigues* (*Calidae Aquae* 1131: Amé, *Di. Top. Cantal*). Arran del gran estany de Sijan-La Nouvelle, en el cº de Narbona hi ha el mun. de *Bages*, que ja consta com *villa Baias* l'a. 782 (Sabarthès), com *Bajas* el 966, i freqüent així mateix en docs. dels Ss. x-xii (*Hist. Lgd.* v, 255); una altra, en el comtat de Lodeva (Erau), que consta com «villa q. voc. *Baias*» c. l'a. 1000 i que ara ha quedat reduïda a una «ferme», del te. de St. André (*Hist. Lgd.* v, 340), també crec que té nom del mateix origen semàntic, judicant pel dictat «de *Sangonis*» que qualifica aqueix municipi (en el qual crec reconèixer l'oc. mod. *sagno*, oc. ant. *samba* «pré marécageux»).

En el Bearn tenim noms que en poden ser derivats: «le *Bager*» a 8 k. d'Oloron, car és on hi ha «le hameau et eaux minérales», te. Lurbe, ja citat a. 1438, però el 1675 s'esmenten les seves «quatre sources d'eau» (PRaymond, *Di. Top. Dept. BPyr.*); en plural *Bagès*, poble agre. a Beost d'Ossau (escrit *Bayees* des dels Ss. xii i xiv) (Raymond), car segons el mapa Hourcade és vora el ruisseau Canceigt, afl. del Gave, i és escrit *Bagès* en docs. de 1336 i 1458, i un NP al. «G. de S., diit *Bagee* de *Beost*» 1410, en el *Cart. d'Ossau*. Altres homònims occitans, que no ens lleu de situar precisament: *Bages* pda. del te. de Barazà (cº Ginstars, Aude); *Pic de Bajes* te. Siguer, distr. de Foix.

Post-topònims: *Vall d'en Bages*, llog. agre. de Pauils (Tort.) *baïdembáizès* oït allí mateix 1923; cal veure millor si no és el mateix que «in termino de Bageriis», p. Tortosa 1173 (*Cart. Poblet*, 110); cogn. *Bagés* (Flix 1935). El Portal de *Bages* a Perpinyà, suposo nom degut al punt de partida del camí ral que duïa a *Bages* II [1346, 1372, Alart, *InvLC*]. *Son Bages*, poss. situada entre Montuiri i St. Joan de Sineu (ja en el m. Despuig, Masc. 28G4; xl, 1210.18).

La Bajola, jaciment de bauxita a la Baronia de Rialb (*Nostra Revista* 1950, 258). Notem en el doc. de 1474 les «caves de Bajoles», *RLR* lII, 10, xii, 128, i *InvLC*, s. v. *jaguda*; que potser foren causa dels NPP (posttoponímics) de I: Rdi. de *Bages* a. 1187 (*Cart. Poblet*, 24.218); de II: Bdi. de *Bagas* 1172 (Mor. LXXVII, 175); altres aa. 1177, 1220 i 1250 *InvLC*. També deuen ser post-toponímics, però provinents (en part) del *Baias* italià: *Baius* (Schulze 186); toscà *Baggio* (Pie-